

28. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.
29. Чечина Н. А. Основные направления развития науки советского гражданского права / Н. А. Чечина. — Л., 1987. — С. 45.
30. Тимченко Г. П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав : дис. ... канд. юрид. наук / Г. П. Тимченко. — Х., 2002. — С. 126–127.

Анотація

Сидоренко М. В. Правова природа права на судовий захист. — Стаття.

Стаття присвячена дослідженню права на судовий захист як конституційного, так і цивільного права. На підставі аналізу положень Конституції України, загальнотеоретичних положень цивільного права визначена правова природа, характерні риси судового захисту як певної правової можливості особи, чий права, законні інтереси або свободи порушені, невизнані чи оспорується.

Ключові слова: право на захист, конституційне право, цивільно-правовий захист.

Аннотация

Сидоренко М. В. Правовая природа права на судебную защиту. — Статья.

Статья посвящена исследованию права на судебную защиту как конституционного, так и гражданского права. На основании анализа положений Конституции Украины, общетеоретических положений гражданского права определены правовая природа, характерные черты судебной защиты как определенной правовой возможности лица, чьи права, законные интересы или свободы нарушены, непризнаны или оспариваются.

Ключевые слова: право на защиту, конституционное право, гражданско-правовая защита.

Summary

Sidorenko M. The Legal Nature of Access to Courts. — Article.

This scientific article is devoted to the research of access to courts as a constitutional and civil rights. Based on the analysis of the provisions of the Constitution of Ukraine, the general theoretical ideas of the civil rights it was determined the legal nature, the characteristics of judicial remedies as a definite legal possibility of persons whose rights and legitimate interests or freedoms are violated, unrecognized or disputed.

Keywords: access to courts, constitutional rights, legitimate interests, breach, controversy.

УДК 347.121.1

Д. В. Бойчук

ПРАВО ОСОБИ НА ЖИТТЯ В СИСТЕМІ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Конституція України закріплює положення, відповідно до якого людина, її життя і здоров'я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Обов'язок держави — захищати життя людини.

ЦК України ст. 281 «Право на життя» закріплює невід'ємне право на життя кожної фізичної особи [1]. Відповідно до ч. 2 цієї статті особа не може бути позбавлена життя і має право його захищати від протиправних посягань будь-якими засобами, не забороненими законом [2, 278].

Проблема визначення початку життя людини, тобто моменту, після якого вона набуває права на життя і його охорону, досить важлива з багатьох причин, у тому числі й пов'язаних з медичною діяльністю. Виникнення права на життя людини має не тільки теоретичне значення, від розв'язання цієї проблеми залежать питання правоздатності, визначення правової природи абортів і ряд інших. Комплексний аналіз юридичної і медичної літератури дозволяє виділити три підходи до визначення початку життя людини, відповідно до яких право на життя у людини виникає: з народження; з моменту зачаття; у різний термін внутрішньоутробного розвитку.

Кожна з представлених позицій має своїх прихильників й опонентів. З метою об'єктивізації сприйняття цього питання у контексті медичного права висвітливо позиції, що висуваються на захист того або іншого підходу до визначення початку життя людини.

Обґрунтування на користь першого положення (право людини на життя виникає з моменту народження) полягає у тому, що:

1. Стаття 269 Цивільного кодексу України визначає, що особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом.

2. До народження, у різні стадії свого внутрішньоутробного розвитку, людина є частиною матері, в утробі якої вона знаходиться.

3. Суб'єктом права на життя, так само як й інших прав, може бути тільки народжена людина, оскільки реалізація прав і обов'язків можлива тільки реально існуючою, народженою людиною [1].

Серед вітчизняних фахівців у галузі особистих немайнових прав громадян О. Дзерою, Н. Кузнецовою, Р. Стефанчуком, Є. Мічуриним пануючою та слушною є думка, що незважаючи на те, що зачата дитина в майбутньому може стати суб'єктом права, навряд чи варто розглядати її як носія правоздатності й суб'єктивних прав ще до народження. Суб'єктивні права можуть виникнути лише у реально існуючого суб'єкта [3, 45; 4, 102].

Наступна точка зору — момент зачаття як еквівалент початку життя людини і, відповідно, початку права на життя. Серед основних доводів на захист цього положення зазначимо такі:

Релігійна культура, яка свідчить про повагу до людського життя з моменту зачаття, що обумовлює заборону штучного переривання вагітності (абортів), незалежно від термінів вагітності.

Нормативно-правові акти, що містять положення, які опосередковано свідчать про наявність певних прав у зачатій істоті — майбутньої людини.

Важливо зазначити, що з погляду православної культури право на життя у людини виникає з моменту зачаття, тобто з моменту запліднення сперматозоїдом яйцеклітини. З багатьох церковних визначень, що мають як історичне, так і релігійне значення, можна виокремити такі: «Той, хто буде людиною, вже людина» (Тертулліан, II III ст.ст.), або: «У нас немає розмежування плоду, який утворився і ще не утвореного» (св. Василій Великий, IV ст.). Мабуть саме з цієї причини християнська релігія виступає проти правомірності абортів, сприймаючи їх як убивство. І. В. Силуянова, зокрема, зазначає, що протягом

всього внутрішньоутробного розвитку новий людський організм не може вважатися частиною тіла матері, що є непрямим свідченням поваги до життя і права на життя майбутньої людини з моменту її зачаття [5].

Цивільний кодекс України у ст. 1261 передбачає, що до першої черги спадкоємців за законом належать, крім інших, зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті діти [1]. Це деякою мірою може бути розглянуто як закріплення за зачатими, але ще не народженими фізичними особами певних прав, реалізувати які вони зможуть після народження.

Цікавим є положення щодо проблеми визначення початку права на життя у Франції. У реферативному огляді, присвяченому актуальним проблемам французького медичного права, зазначається, що Конституційна рада Франції «не висловила прямо про право на життя ембріона, хоча підкреслила значення законодавчих гарантій зачаття, імплантації, збереження ембріонів, особливих умов, коли можливе переривання вагітності».

Розглядаючи різні терміни внутрішньоутробного розвитку як початку життя і виникнення у зв'язку з цим права на життя, можна виділити такі чинники, що обґрунтовують дану точку зору: 1. Медичні критерії, відповідно до яких життєздатними вважаються навіть особи, що народилися раніше середньостатистичних термінів вагітності з масою тіла набагато нижчою за норму. 2. Нормативно-правові акти, що містять положення, які опосередковано свідчать про наявність певних прав у плода в різний термін внутрішньоутробного розвитку.

Сучасні медичні технології дозволяють диференціювати певні фізіологічні прояви в плода. При цьому є можливим визначати ті або інші захворювання, а також прояв діяльності органів і тканин майбутньої людини. Велике значення таких відкриттів у сфері охорони здоров'я, на жаль, не супроводжується посиленням їхнього значення через правову регламентацію, оскільки в законодавстві немає чіткого визначення початку життя людини і, відповідно, однозначно вираженого виникнення права на життя.

У преамбулі Декларації прав дитини 1959 р. зазначено, що «дитина, через її фізичну і розумову незрілість, має потребу в спеціальній охороні і турботі, включаючи належний правовий захист, як до, так і після народження...» [6]. Існує точка зору, що ембріон є живою істотою і знаходиться під захистом моральних норм і закону, починаючи з появи в нього так званої первинної смужки (зародку нервової системи), приблизно з 14 дня після зачаття. Інші дослідники, що займаються вивченням питань, пов'язаних з правом на життя, підтримують положення про виникнення такого права в людини у внутрішньоутробному стані та називають інші терміни початку життя у плода. Тут йдеться про перше серцебиття, про реєстрацію електрофізіологічної активності мозку, про реакції на больові подразники, про формування органів і систем, про медичні критерії доношеності, живонародження тощо.

Згідно з п. 1.2 Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості, Порядком реєстрації живонароджених і мертвнонароджених, затвердженої Наказом МОЗ України (далі —

Інструкція) **живонародження** — це вигнання або вилучення з організму матері плода, який після вигнання/вилучення (незалежно від тривалості вагітності, від того, чи перерізана пуповина і чи відшарувалась плацента) дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м'язів [7]. Плодом вважається внутрішньоутробний продукт зачаття, починаючи з повного 12-го тижня вагітності (з 84 доби від першого дня останнього нормального менструального циклу) до вигнання/вилучення з організму матері (п. 1.4) [7].

Згідно з п. 2.5 Інструкції під новонародженим розуміють живонароджену дитину, яка народилася або вилучена з організму матері після повного 22-го тижня вагітності (з 154 доби від першого дня останнього нормального менструального циклу). Відповідно до Критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості (п. 2) таким, що народився живим, є новонароджений, у якого наявна хоча б одна з таких ознак: дихання; серцебиття; пульсація судин пуповини; рухи скелетних м'язів [7].

Двоїста природа статусу ембріона, пов'язана з тим, що ембріон — тільки початок життя, але він не має правоздатності, позначається і на його правовому статусі. Використання ембріональних (фетальних) тканин у косметології і фармації, що супроводжується сприйняттям жінок як постачальників унікальної біологічної сировини, повинно, без сумніву, бути засуджено. Тут доречним є комплексний підхід, відповідно до якого необхідно здійснювати пропаганду гігієнічних знань щодо фізіології жіночого організму, наслідків штучного переривання вагітності, актуальності турботи про здоров'я жінок та ін. [8].

З погляду сучасного розвитку медичного права, враховуючи формально-юридичну ознаку, найбільш виправданою виглядає позиція, за якої, відповідно до існуючих положень законодавства, виникнення права на життя людини (поряд з іншими основними правами і свободами) буде пов'язано з моментом народження, оскільки дане право, як і будь-які інші права, можуть виникати лише в реально існуючій людині. Знання ж особами, що вивчають медичне право, доводів на користь інших точок зору (виникнення права на життя з моменту зачаття, у різний термін внутрішньоутробного розвитку) необхідно як для формування цілісної картини, так і для адекватного сприйняття всіх явищ, які тією чи іншою мірою стосуються зазначеної проблеми. Запобігання ж незаконному обороту фетальних тканин, а також неприпустимість використання жіночого організму як конвеєра для виробництва зародків, повинно досягатися шляхом створення системи юридичних гарантій, а не законодавчою зміною і закріпленням моменту початку права людини на життя. Важливо зазначити, що ці завдання знаходяться у площині соціальної діяльності держави, що включає також і матеріальне, медичне забезпечення молодих сімей, з метою підвищення мотивації для зачаття і народження дітей [9, 69].

Традиційно право на життя розумілося як право на збереження життя і трактувалося перш за все як відмова від війни і участі в ній, відмова від смертної кари, встановлення порядку застосування зброї і перебування її у цивільному обігу.

Зміст права на життя різниться у різних державах. Для держав, де смертна кара як засіб покарання скасована, право на життя означає, що жодна людина за будь-які вчинки не може бути позбавлена життя навіть державою, тобто йдеться про так зване абсолютне право на життя. У тих державах, де існують різні режими збереження смертної кари (застосування смертної кари, застосування смертної кари як виняток, відмова від застосування смертної кари на практиці), під правом на життя розуміється те, що жодна людина не може бути позбавлена життя свавільно, без відповідної правової процедури. Це так зване відносне право на життя.

Зміст наведеної ст. 27 Конституції України свідчить, на думку фахівців конституційного права, про те, що в Україні діє принцип не абсолютного, а відносного права на життя: «Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя» [10]. У ЦК України, як можна зрозуміти із тексту ст. 281, йдеться про абсолютне право на життя: «Фізична особа не може бути позбавлена життя».

Складним і дискусійним завжди було саме поняття життя. Можна сказати, що життя — це фізичне, духовне та соціальне функціонування людини як комплексного біосоціального організму. Життя є триваючим процесом, а тому важливе значення має визначення моменту появи життя і моменту його припинення. Для права ці проблеми пов'язані із визначенням юридичне значимих фактів та їх правовими наслідками.

Зазнавав критики в юридичній літературі і сам вислів «право на життя». Так, на думку З. Ромовської, назва «**право на життя**» є неточною. Більш правильним було б називати це право правом на недоторканність життя, «оскільки лише шляхом порушення права на тілесну недоторканність людина може позбутися життя». «Право на життя природне право будь-якої людини», стверджує З. Ромовська і вказує на те, що це право безспірно існує. Більш того, людина не може ним скористатися на свій розсуд: покликаний у світ вольовим покликом природи і знову-таки поза своєю волею він і залишає його [11, 71].

Однак активне життя, яке відбувається між народженням і смертю, наповнене безперервним здійсненням людиною своїх прав та обов'язків. І в основу них покладено право кожної людини залишити після себе нащадків, які беруть на себе естафету буття. У цьому абсолютному праві закладено майбутнє право на життя в нащадках. Воно відображає вищий зміст життя і охороняється всією силою моралі, норм закону, системою примусу та заохочення. І саме завдяки праву на життя у правовій державі, де в повній мірі діють закони громадянського суспільства, права та законні інтереси громадян є пріоритетними між всіма іншими.

У літературі висловлюється й інша точка зору. Право — це свобода окремих індивідів творити свою волю [12, 243]. Воно реалізується внаслідок укладення угоди або договору. Вольовий акт передує угоді, праву. Однак життя індивіда існує незалежно від його волевиявлення. Тому вираз «право на життя» не належить до правової сфери. Це чисто літературний термін.

В сучасному розумінні право на життя розглядається як особисте немаймо-

ве право фізичної особи, що виникає з приводу особистого нематеріального блага, яким є життя кожної людини.

Цивільний кодекс допускає право фізичної особи на самозахист свого життя і захист життя іншої фізичної особи в умовах протиправного посягання. Такі міри самозахисту не повинні суперечити закону. Не підлягає відшкодуванню шкода, заподіяна в стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі. У цивільному праві необхідна оборона можлива проти посягання, яке не є злочином.

Наука насамперед повинна поважати людське життя. Етичні і юридичні межі наукових медичних досліджень на людині визначені Основами законодавства України про охорону здоров'я. Відповідно до цього закону застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається із суспільно корисною метою і за умови їхньої наукової обґрунтованості, переваги можливого успіху над ризиком заподіяння важких наслідків для здоров'я і життя, гласності застосування експерименту, повної інформованості і добровільної згоди особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження в необхідних випадках лікарської таємниці. Незаконне проведення дослідів на людині карається відповідно до норм Кримінального кодексу України (ст. 142 КК) [2, 263]. Забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також експерименти на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою дослідження. Таким чином, наукове дослідження може мати місце тоді, коли в жертву не приноситься основне призначення лікарні — лікування хворих. Серед медичних, наукових і інших досліджень розрізняються медичні дослідження, що поєднані з наданням медичної допомоги — клінічні дослідження, що також провадяться за згодою хворого з метою використання нових діагностичних і лікувальних методів, якщо це дає надію на порятунок життя і відновлення здоров'я. Медико-біологічні дослідження на людях, які не переслідують лікувальні цілі (неклінічні медико-біологічні дослідження), можуть проводитися тільки на здорових добровольцях з їхньої згоди. Клінічне спостереження як різновид дослідження являє собою пасивну форму дослідницької роботи і не вимагає одержання спеціальної згоди громадянина, оскільки воно передбачається самим фактом звернення за медичною допомогою.

Закон не заперечує права громадянина самостійно розпорядитися своїм правом на припинення життя. Однак ні лікар, ані інші особи не вправі робити будь-які дії, спрямовані на припинення життя такого громадянина. Коли стан хворого не залишає сумніву в безнадійності лікування, виникає юридична і морально-етична проблема полегшення передсмертних страждань людини. Однак медична технологія, що дозволяє «подовжити» життя безнадійно хворих, може і не застосовуватися у випадку відмови хворого (чи його законних представників) від такого лікування, спрямованого на підтримання життя. Таку відмову не слід плутати з відмовою від боротьби за життя людини, коли є перспектива його збереження — пасивною евтаназією*. Якщо ж для прискорення чи

полегшення смерті хворої людини застосовуються які-небудь дії, у тому числі із застосуванням ліків, можна говорити про активну евтаназію.

4. Застосування методів стерилізації може здійснюватися за бажанням чи добровільною згодою пацієнта в акредитованих установах охорони здоров'я за медичними показниками, що встановлюються Міністерством охорони здоров'я України. Операція штучного переривання вагітності (аборт) припустима за бажанням жінки в спеціально акредитованих установах охорони здоров'я за умови вагітності терміном не більш як 12 тижнів. Аборт при вагітності від 12 до 28 тижнів за соціальними і медичними показаннями може бути зроблений в окремих випадках і в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України.

Ці питання регулюються Основами законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р., Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів» від 12 листопада 1993 р., Інструкцією про порядок проведення операції штучного переривання вагітності, затвердженою наказом міністра охорони здоров'я від 28 червня 1994 р., Інструкцією про порядок проведення операції штучного переривання вагітності ранніх термінів методом вакуум-аспірації, затвердженої наказом Міністра охорони здоров'я від 28 червня 1994 р., та ін.

Застосування штучного запліднення і імплантації ембріона здійснюється відповідно до порядку, встановленого наказом міністра охорони здоров'я від 4 лютого 1997 р. про умови і порядок застосування штучного запліднення й імплантації ембріона (ембріонів). Застосування такого штучного запліднення й імплантація ембріона провадиться тільки за згодою дієздатної жінки за умови згоди подружжя, забезпечення анонімності донора і збереження лікарської таємниці. Правом на застосування штучного запліднення й імплантації ембріона користується тільки повнолітня жінка. Разом з тим максимальний вік жінки, якій здійснюється штучне запліднення, обмежений 40 роками. Подружжя мають право на інформацію про результати медико-генетичного обстеження донора, його зовнішніх даних, національності, разом з тим забезпечується анонімність донора. Вимоги, яким повинен відповідати донор, також установлені зазначеним нормативним актом [13].

В багатьох державах право на життя розглядається як підстава для зборони абортів, наша держава дозволяє штучне переривання вагітності, якщо вона не перевищує дванадцяти тижнів за бажанням жінки.

Окрім цивільно-правових гарантій захисту права на життя це право забезпечується низкою норм Кримінального кодексу України (передбачено кримінальну відповідальність за вбивство, доведення до самогубства, незаконне проведення дослідів над людиною).

Закріплюється таке особисте немайнове право як право на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'я. Відповідно до ст. 281 ЦК України фізична особа має право вимагати усунення небезпеки, створеної внаслідок підприємницької або іншої діяльності, яка загрожує життю та здоров'ю.

Змістом цього права є повноваження, за якими особа має право вимагати

усунення цієї небезпеки особа має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати вказане особисте немайнове право.

Примітка

- * Евтаназія (грец. *eu* — добре + грец. *Θάνατος* — смерть) — практика припинення (або скорочення) лікарем життя людини (чи тварини), яка страждає невиліковним захворюванням, відчуває нестерпні страждання, на задоволення прохання хворого в безболісній або мінімально болісній формі з метою припинення страждань.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // *Голос України*. — 2003. — № 47–48.
2. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. — Вид. 3-тє, переробл. та допов. — Х. : ТОВ «ОДИССЕЙ», 2006. — 1200 с.
3. Стефанчук Р. О. Поняття і види особистих немайнових прав // *Цивільне право України : підручник* : у 3 кн. / за ред. Є. О. Харитоновна, А. І. Дрішлюка. — О. : Юрид. д-ра, 2005. — Кн. 1.
4. Цивільне право України : підручник. У 2 кн. Кн. 1 / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К. : Юрінком Інтер 2004. — 736 с.
5. Міжнародний кодекс медичної етики : прийнятий 3-ю Генеральною асамблеєю ВМА 1949 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua.pravo.net/akty/postanowa-main/akt8pqdx0b.htm>.
6. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.
7. Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених, затверджені Наказом МОЗ України від 29.03.2006 р. № 179.
8. Стеценко С. Г. Медичне право України [Електронний ресурс] / С. Г. Стеценко. — Режим доступу : http://pidruchniki.com.ua/15840720/pravo/medichne_pravo_ukrayini_-_stetsenko_sg.
9. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. — 3-тє, переробл. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2010. — 976 с.
10. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
11. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс : підручник / З. Ромовська. — К. : Атіка, 2005. — 560 с.
12. Філософський енциклопедичний словник / редкол. : Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов [та ін.]. — К. : Ін-т філософії ім. Г. Сковороди, 2002. — 742 с.
13. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за ред. Є. О. Харитоновна. — 2007. — Ст. 1–690. — Глава 21. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи : ст. 281–293.

Анотація

Бойчук Д. В. Право особи на життя в системі особистих немайнових прав: проблеми теорії і практики. — Стаття.

Стаття присвячена розгляду питання про виділення немайнових прав кожної людини. Їх гарантії складають зміст і спрямованість діяльності держави.

Ключові слова: немайнові права особи у цивільному праві; евтаназія; штучне переривання вагітності; живонароджені.

Аннотация

Бойчук Д. В. Право личности на жизнь в системе личных неимущественных прав: проблемы теории и практики. — Статья.

Статья посвящена рассмотрению вопроса о выделении неимущественных прав каждого человека. Их гарантии составляют содержание и направленность деятельности государства.

Ключевые слова: неимущественные права личности в гражданском праве; евтаназия; искусственное прерывание беременности; живорожденные.

Summary

Boychuk D. V. Right for Personality on Life in the System of the Personal Unproperty Rights: Problems of Theory and Practice. — Article.

The article is devoted consideration of question about the selection of unproperty every human right. Their guarantees are made by maintenance and orientation of activity of the state.

Keywords: unproperty rights for personality are in a civil law; euthanasia; artificial breaking of pregnancy; live-born.

УДК 347.44(477)

Н. В. Вороніна

ДО ПОНЯТТЯ ЗНАХІДКИ ЯК БЕЗХАЗЯЙНОЇ РЕЧІ

Поняття знахідки можна визначати з різних поглядів.

Знахідка як юридичний факт — це виявлення речі, що вибула з володіння власника або іншої уповноваженої на володіння особи попри їхню волю [1, 519].

Формулювання ст. 337 ЦК України дає змогу стверджувати, що законодавець вживає термін «знахідка» у розумінні юридичного факту. Так, у вказаній статті йдеться про те, що «особа, яка знайшла загублену річ, зобов'язана негайно повідомити про це особу, яка її загубила, або власника речі і повернути знайдену річ цій особі». Таким чином, робиться наголос на вчиненні певної активної дії.

Крім виявлення особа, що знайшла річ, вчиняє також іншу активну дію — здійснює заволодіння річчю, тобто встановлює фактичне панування над річчю, звертає річ у сферу свого господарчого відання.

Стаття 338 ЦК України, що має назву «Набуття права власності на знахідку», має на увазі під терміном «знахідка» річ, яку власник або інший володар загубив, а інша особа — знайшла.

Можливе також і третє розуміння знахідки — сама процедура набуття речі, власник якої невідомий. Саме так розглядається знахідка у підручниках з цивільного права.

Отже, під знахідкою можна розуміти:

- 1) саме ту річ, яка була знайдена;
- 2) виявлення загубленої речі — юридичний факт — вчинок;
- 3) фактичне заволодіння річчю як односторонній набувальний акт (юридичний факт) — окупація (заволодіння);
- 4) юридичний склад, який лежить в основі виникнення права власності у особи — заволодіння, набуття права власності через 6 місяців з моменту знайдення речі при дотриманні вимог ст. 338 ЦК України.

У даній статті ми розглянемо знахідку саме як річ, без якої взагалі неможливий відповідний спосіб набуття права власності.

Предмет знахідки є безхазяйною річчю, хоч деякі автори відокремлюють